

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישיית פרשת פנחס תשפ"ב לפ"ק

בעיר הנופש טיפענלעין, אוסטריא

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ש"ז

וכי משה צריך ללמד לה' מה הם הכשרונות שצריך להיות להמנהיג, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד, ולא היה צריך לבקש רק 'יפקוד ה' איש על העדה', והקב"ה יודע כבר התכונות שצריכות למנהיג ישראל. ועוד הלא למנהיג צריך להיות לו עוד הרבה דברים, להיות חכם בתורה וצדיק במעשיו ומפולג במדותיו, ולמדה לא הזכיר רק פרט זה שיהא איש אשר רוח בו. ומה גם כי להיות לאדם מדה זו שיוכל לסבול ששים רבוא דעות, אשר כשם שפרצופיהן אינן שוות כך אין דיעותיהן שוות, אינן זה בגדר אנושי כלל, כמו שפרצופו לא יוכל להיות שווה לכל אחד, ולא יתכן כזאת בטבע.

ונראה דאיתא במדרש (במדב"ר כא-יד) שהקב"ה השיב למשה, בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, ואינם ראויים להיות מנהיגי ישראל, ורק יהושע כדאי לכך ע"כ. ויפלא מאד, הרי משה בודאי הכיר מעלות בניו, ואם אינם הגונים, גם משה היה מכיר זאת, ואם כן איך יתכן על משה רבינו רועה נאמן לישראל שיבקש מה' שיירשו בניו את גדולתו, בידועו שיש בבני ישראל אנשים שהם עדיפי מיניהו.

ונראה כי למנהיגי ישראל שיוכלו ללמוד וללמד את העם, ולישא על שכמם כל צרכיהם, זה אי אפשר בכח אנושי לבד, אלא נותנים להם כח וסיוע מלמעלה במתנת אלקים שיוכלו לבצע את משימתם. וכדאיתא במשנה (אבות ו-א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', ונהנין ממנו עצה ותושיה, ונותנת לו מלכות וממשלה וחיבור דין, ומגלין לו רזי תורה וכו' ע"ש. ומשה רבינו בענותנותו למד זאת מבשרו, שהאיש משה עניו מאד מכל האדם, הוא לעצמו אינו כלום, וכמו שאמר (שמות טו-ז) ונחנו מה, ואיך זכה לכל מדריגותיו, אין זאת אלא בהיות שהוא נבחר מה' להיות המנהיג, ניתנו לו כחות עצומות מן השמים במתנת אלקים, לטובתן של ישראל, שלא יהיו כצאן אשר אין להם רועה. ואם כן הגם שבגדר האנושי אי אפשר לבשר ודם לכלול בעצמו ששים רבוא דיעות, עם כל זה מי שה' בחר בו להיות המנהיג, מן השמים יתנו לו גם מתנה זו שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

ומעתה עלה בדעתו של משה, הגם שהכיר שבניו בעצם אינם ברום המעלה למלא את מקומו, אבל בהיות שלמנהיגי ישראל נותנים כוחות חדשות במתנת אלקים, אם כן יוכל לתבוע מה' שיבחר בבניו אחריו, וה' ישפיע להם שפע מן השמים, וכמו שהוא עצמו לא היה ראוי להיות מנהיג, ונחנו מה, אלא קיבל מדריגותיו במתנת אלקים, גם בניו יכולים לזכות לזה. ועל כן פתח דבריו בתפלתו לה' 'יפקוד ה' אלקי הרוחות', גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, והמנהיג

וידבר משה אל ה' לאמור יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה (כו-טז). וברש"י כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי. אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל (במדב"ר כא-יד) ע"כ.

הנה חז"ל דרשו בזה סמיכת הפרשיות, פרשה זו עם פרשה הקודמת של בנות צלפחד, ויש להוסיף לבאר גם הסמיכות לפרשה שלפני פניו, השכר העצום שהגיע לפנחס עבור קנאתו לה'. ונראה כי משה רבינו לא תבע מתחלה שיירשו בניו גדולתו, כי השיג שיש בהם פגם שאין הם ראויים לכך, כי אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסות בישראל (קידושין ע:), ובניו של משה הם מצפורה בתו של יתרו, ואם כן הגם שמצד האב הם מתייחסים אחר זרע האבות הקדושים, ובישראל כתיב למשפחותם לבית אבותם (במדב"ר א-ב), מכל מקום חסרים הם בייחוסם מצד האם, ואין הם ראויים להיות מנהיגי ישראל.

אמנם אחר שקינא פנחס קנאת ה', וניתן לו בשכרו ברית כהונת עולם לו ולזרעו אחריו, ובתרגום יונתן (כה-יב) ואעבדיניה מלאך קיים, ויחיו לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא ע"כ. ופנחס זה אליהו (רש"י בבא מציעא קיד:). והרי גם פנחס מצד אמו הוא מזרע יתרו, כי אביו אלעזר לקח לו מבנות פוטיאל לאשה ותלד לו את פינחס (שמות ו-כה). וברש"י מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודה זרה (בבא בתרא קט:), והשבטים זלזלו בו ואמרו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל (רש"י כה-יא). ועם כל זה לא נגרע מעלתו של פנחס בשביל זה, אלא זכה להתעלות להיות מלאך אלקים, ולהיות רבן של ישראל לברר לעתיד ספיקותיהן של ישראל בתורתם, וכמאמרם (בבא מציעא ג.) יהא מונח עד שיבא אליהו, ותשב"י יתרץ קושיות ואבעיות. מזה לקח משה רבינו עוז בידו לתבוע ההנהגה אחריו על ידי בניו, ויפקוד ה' איש על העדה.

*

והנה ביקש משה, יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה. וברש"י למה נאמר, אמר לפניו רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו (תנחומא י). והשיב לו ה', קח לך את יהושע בן נון, איש אשר רוח בו, וסמכת את ירך עליו (כו-יח). וברש"י כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד ע"כ. והיא פליאה,

צריך שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו, וזהו דבר שאינו בגדר אנושי, ועל כרחק שלמנהיגי ישראל נותנין במתנה כח הנהגה למעלה יותר מכוחות האדם, אם כן אוכל לתבוע צרכי שיירשו בני את גדולתי, ואתה כבר תעשה אותם לכלי מלא וגדוש שיהיו ראויים לכך.

אמנם ה' השיב למשה, שהן אמת שמשפיעים מן השמים למנהיגי ישראל כחות עצומות, אבל זהו רק אחר שהאדם השלים בעצמו כל מה שהיה יכול לעשות לבדו, הוא למד תורה ועבד את ה' בכל כחות הנפש שהיה בידו, אז הבא לטהר מסייעין אותו, ומשפיעים לו עוד יותר. ועל זה כוונת חז"ל (ברכות נה.) אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה וכו', דכתיב (שמות לא-ו) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ע"ש. היינו כאשר מנצל האדם כל כחותיו בהחכמה שניתן לו מתולדתו, אז מוסיף לו הקב"ה חכמה יתירה. וכמאמרם (עירובין נד.) וממדבר מתנה (במדבר כא-יח), אם משים אדם עצמו כמדבר הזה שהכל דשין בו, תורה ניתנה לו במתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו א-ל שנאמר וממתנה נחליאל, וכיון שנחלו א-ל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ע"כ. אבל מי שלא ניצל כוחותיו, ולא מסר נפשו לעבודת קונו, אין משפיעים לו מתנות מן השמים. וכיון שבניך אינם הגונים מצד עצמם, לא יכולים הם להיות מנהיגי ישראל שיושפע עליהם אור מלמעלה. אלא קח לך את יהושע בן נון, 'איש אשר רוח בו, הוא כבר מלא רוח את אלקים, הוא ניצל כל כוחותיו להתעלות, ולא מש מאהלו של משה, כדי לשמוע עוד דבר תורה, ולשמש את רבן של ישראל, הוא ראוי שיסמוך משה ידיו עליו וליתן לו מהודו.

ולא עוד, אלא דאיתא במדרש (שמו"ר לד-א) אין הקב"ה בא על האדם אלא לפי כחו. אתה מוצא כשנתן הקב"ה את התורה לישראל וכו', לא בא עליהם אלא לפי כוחם שנאמר קול ה' בכח, בכוחו אינו אומר אלא בכח, לפי כחו של כל אחד ואחד ע"כ. ויש בזה שני דברים, חדא, שחוק הקול היה אצל כל אחד לפי כחו. שנית, שגם הפנימיות של הקול, ההבנה וההשגה שהיה בדיבורי ה', זכה כל אחד לקבל לפי כחו. וכיון שמשה שכינה מדברת מתוך גרונו, היה מדה זו גם במשה, שקולו היה נשמע לכל אחד מישראל שהיה בהמחנה לפי כחו, וגם עומק ההשגה של קבלת והבנת הדברים היה משונה אצל כל אחד לפי כחו.

ומעתה כאשר יסתלק משה רבינו, ויקום תחתיו מנהיג אחר שאינו במדריגתו של משה, איך ישמעו קולו בכל המחנה. ואיך יוכל למסור תורת ה' לכולם יחד, כאשר השגתו של כל אחד שונה מחבירו, ואיך יוכלו להבין כולם עומק כוונתו כאשר ידבר אל קטן וגדול יחד. על כן צוה ה' למשה, 'ונתתה מהודך עליו, ההוד הזה שיש לך ששכינה מדברת מתוך גרונו, לפי כחו של כל אחד ואחד, תתן זאת ליהושע, למען 'ישמעו כל עדת בני ישראל, יוכלו כולם לשמוע את הקול, שיהא קול חזק שישמעו מלינו אנשים יחד. וגם כפירוש התרגום בדיל די יקבלון מניה כל כנשתא דבני ישראל. שההשגה וההבנה וקבלת הדברים יוכל להיות לכל אחד ואחד לפי כחו.

*

והנה שוב אמר ה' למשה, ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה'. ולכאורה יש להבין וכי לא ידענא עד עתה שכאשר יש ספק מה לעשות יש לשאול באורים ותומים, הלא מטעם זה היה לובש הכהן גדול האורים ותומים, כדי להודיע על ידי זה מה רצון ה' לעשות בעידן ההוא. וגם לבאר הנגינה 'תביר' על תיבת ושאל לו.

וכבר אמרנו בזה, כי הנה ה' צוה למשה ונתתה 'מהודך' עליו ולא כל הודך. ואם היה מוסר משה ליהושע כל הודו, לא היה צריך לעמוד לפני אלעזר הכהן לשאול לו במשפט האורים, וכמו שכתוב בתורת משה (בפרשתנו קל:), שכל ימי משה לא היה צריך לעמוד לפני אהרן לשאול באורים ותומים, שהרי השכינה מדברת עמו בכל עת, ואמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם (במדבר ט-ח) ע"ש. אבל בהיות שתתן עליו רק מהודך ולא כל הודך, לכן לפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים.

אמנם מצינו בגמרא (עירובין סג.) דאלעזר הכהן נענש שלא הוצרך מעולם ליהושע לשאול אותו מגדולתו, שנאמר כל המורה הלכה בפני רבו מורידין אותו ומגדולתו, שנאמר (במדבר לא-כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו', אף על גב דאמר להו לאחי אבא צוה ואותי לא צוה [נדחלק כבוד למשה דכתיב אשר צוה ה' את משה, והורה הלכות גיעול אך את הזהב], אפילו הכי איעניש, דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו [שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר], ולא אשכחן [לאחר מיתת משה] דאיצטריך ליה יהושע [לאלעזר לשאול כלום] ע"כ. הרי דהגם שיצא מפי ה' ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו, מכל מקום אלעזר במעשיו גרם לכך, שמעולם לא איצטריך יהושע לאלעזר. ועל כן נרמז בהנגינה 'תביר', שדבר זה ושאל לו במשפט האורים, בסופו נשבר וניטל מאלעזר מעלה זו בשביל שהורה הלכה בפני רבו.

ואמר ה' שוב למשה, ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל, ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה'; על פיו יצאו ועל פיו יבואו (כו-ב). וברש"י ונתתה מהודך, ולא כל הודך, נמצינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה. למען ישמעו כל עדת בני ישראל, שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בך ע"כ. ויש להבין מה שאמר למען 'ישמעו', יותר יוצדק לומר למען 'יראו', והיינו שכאשר יראו איך משה סומך ידיו עליו ונותן עליו מהודו, יהיו נוהגין בו כבוד. ובתרגום פירש בדיל די 'יקבלון' מניה, והיינו דשמיעה פירושו לשון קבלה.

ויש לומר עוד, דבאמת יש לעורר איך לימד משה תורה ארבעים שנה במדבר לציבור רב ביחד, ששים רבוא אנשים מבין עשרים עד ששים, וכהנה וכהנה לצעירי צאן ולהוקנים, וגם להערב רב שהיה עמהם, שמספרם היה עוד יותר, ר"מ רבוא, כמבואר בתרגום יונתן (שמות יב-לח). ואיך יוכל אדם להשמיע קול גדול כל כך שיוכלו לשמוע אנשים העומדים מרחוק, אשר כדי ללמוד תורה צריכין לשמוע כל דיבור בפה ברורה, שבשינוי קצת יכולים לטעות בפרטי ההלכה. אמנם לא קשיא, כי אמרו חז"ל כל הנביאים נתנבאו בכה אמר ה', מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר (רש"י במדבר לב). והיינו כי משה זכה ששכינה מדברת מתוך גרונו, ולא אמר כשליח כה אמר ה', אלא זה הדבר אשר צוה ה', כי דיבורו היה דיבור ה' בעצמו (עיי' בישמח משה שם). וכיון שקול ה' בכח (תהלים כט-ד), קול גדול ולא יסף (דברים היט), וברש"י קולו חזק וקיים לעולם, על כן קולו של משה היה הולך בכל המחנה, ושמעו כולם. [ומצינו בירושלמי (פסחים ה-ה) שבמצרים היה קולו של משה נשמע ארבעים פרסאות בכל ארץ מצרים ע"ש].

הגליון הזה נתנדב על ידי

מזה"ר ר' ישראל מרדכי ווייסבערג הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ ברכנם בני לעול התורה והמצות למי"ט	מזה"ר ר' שמואל יחזקאל שפאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ ברכנם בני לעול התורה והמצות למי"ט	מזה"ר ר' אפרים ברי הערשקא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בנו למול טוב	מזה"ר ר' יואל ברא"ש פייערוערקער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בנו למול טוב	הרה"ג ר' פישל לעווי שליט"א נתל הותו דוישבתו הק' - ישיבה קטנה לרגל השמחה השרויה במעונ באירוס בני למול טוב
---	---	--	--	---